SANAT ve TASARIM ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR

Editörler
Doç. Dr. Emine Nur YILMAZ ARIKAN
Dr. Öğr. Üyesi Betül Serbest YILMAZ

PALET YAYINLARI

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
YAYINCI SERTİFİKASI NUMARASI
44040

SANAT VE TASARIM ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR

Editörler
Doç. Dr. Emine Nur Yılmaz ARIKAN
Dr. Öğr. Üyesi Betül Serbest YILMAZ

Bu kitabın bütün yayın hakları Palet Yayınlarına aittir.
Yayınevinin yazılı izni alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği tanıtmalar ve akademik çalışmalar Haricinde, kısmen veya tamamen kitaptan alıntı yapılamaz. Eser, matbu yahut dijital ortamda kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Grafik Tasarım
Abdulgani ARIKAN

ISBN: 978-625-6345-66-9

Konya, Aralık 2024

PALET YAYINLARI
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42 Meram / Konya
Tel. 0332 353 62 27
www.paletyayinlari.com.tr

ÖNSÖZ

Sanat, tasarım veya yaratıcılık olarak ideaların bilgisiyle oluşur. Sanat varlığı ise ideaların nesnelleşmesi sonucunda ortaya çıkar ve bu nesnelliğin oluş biçimi sanatın çeşitliliğini ve türünü belirler. Sanatçı, nedensel bağların ötesine geçebilen; "ide" olarak dünyayı, şeylerin yapısını ve "ide"sini kavrayabilmiş kişi iken sanat, istemenin bilgisini edinebilmenin bir yolu olan sürecin başlangıcıdır.

Çağın hızlı iletişim ve baş döndürücü gelişmeleri ışığında insana dair her olgunun etkilendiği ve dönüşüme uğradığı bir süreç…

Sanat, daima içinde bulunduğu dönem ve ilişkili gelişmelerden etkilenmiştir. Sanatçı ister bilinçli ister bilinçsiz olsun döneminden izler taşıyan işler üretir. Her tarihsel süreç farklı sanatsal sorunları irdeleyen farklı sorunlara çözümler üreten sanatçılar çıkarmıştır. Evrensel olana milli kimlik göstergeleri ile dahil olunan süreçte sanat, tüm doğallığı ve samimiyeti ile katkıda bulunmaktadır. İnsan, sanat ve iletişimin tüm imkânları ile sürecin engin alanlarına taşınırken tasarım bu bağlamda etkin bir rol almaktadır. Sanatı, bilimi, iletişimi ve tasarımı tüm boyutları ile yakınlaştırma sonsuz araştırma imkânları içerisinde ele alan çalışmaların bir bölümünü içerisine alan bu kitap sanat ve tasarım alanına önemli katkılar sağlayacaktır. Sanal bir sanat ve iletişimin etkisini hızla hissettirdiği bu ortamda somutun varlığını sorgulayan, uzamsal alanda kavramları daha da yakınlaştıran yeni çağcıl çalışmaların gerekliliği kendini göstermektedir.

Çağın ardında değil yanında hatta önünde olan sanat ve iletişim bu anlamada gücünü bu gibi çalışmalardan almaktadır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz/1

Vantablack Keşfi ve Anish Kapoor Patentlenmesi / 6
Doç. Alper Raif İPEK

Türk Resim Sanatında Ulusal Kimlik Arayışı / 22
Dr. Öğr. Üyesi Emre ŞEN

Postmodern Çağda Geleneksel Olanın Yeniden İnşası / 29
Dr. Öğr. Üyesi Emre ŞEN

Sinema Festivali Afişlerinde Kent Kimliği: Uluslararası Adana Altın Koza Film Festivali Ve Uluslararası Antalya Altın Portakal Film Festivali Örnekleri / 39
Dr. Melek ÖZKAR– Prof. Dr. Abdulgani ARIKAN

Türk Resminde Postmodernizm ve Kadın İmgesi /78
Merve YILMAZ – Prof. Dr. Mehmet ÖZKARTAL

Türkiye'de Ahşap Yazma Baskı Resimlerde Hayvan Figürleri / 101
Prof. Dr. Mustafa KÜÇÜKÖNER

Carl Vilhelm Holsøe'nin Resimlerinde Vista Etkisi: Mekân Algısı Ve Estetik Yansımalar / 111
Öğr. Gör Müzeyyen AKSÖZ ŞEN

Dans Eden Ev: Deconstructivist Mimarlığın Estetik Dili ve Mekânsal Senfonisi / 126
Öğr. Gör Müzeyyen AKSÖZ ŞEN

Yapay Zeka, Sanat ve Eğlence: Yeni Bir Paradigma / 134
Dr. Öğr. Üyesi Orhan DiKENER

Yapay Zeka Destekli Hava Durumu: İnfografiklerle Veriyi Anlamlı Bilgiye Dönüştürme / 144
Dr. Sema YILDIRIM

Türk Resim Sanatında Ağıt Geleneğinin Resimsel Dili / 165
Doç. Dr. Semih BÜYÜKKOL

Oyun ve Etkileşim: Güncel Sanatta Katilimcı Deneyimi / 177
Doç. Dr. Serdar SÜDOR

Zamanın Ötesinde Bir Devrimci Bir Ressam: Leonardo Da Vinci / 187
Dr. Öğr. Üyesi Tahir ÇELİKAĞ – Doç. Dr. Fahrettin GEÇEN

Etki Altında Gelişen Yeni Medya Ve Görsel İletişim Tasarımı / 210
Prof. Dr. Uğur ATAN

Çağdaş Sanatta Bir Vaka İncelemesi:Takashi Murakami / 226
Dr. Öğr.Üyesi Seçil Ermiş İPEK

Güncel Sanat Uygulamalarında Arıların Sanat Nesnesi Olarak Kullanımının Sanatçı Ava Roth Örneği Üzerinden Değerlendirilmesi / 240
Yeşim ERMİŞ

Barry Blıtt'ın Politik İllüstrasyonlarının Göstergebilim Bağlamında İncelenmesi /
Doç. Dr. Emine Nur Ylmaz ARIKAN- Doğukan YILMAZ / 255

Kavramsal Sanatta Atık Nesne Kullanımı / 274
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Hakan YILMAZ

Hun Sanatı Sembolleri ve Güncel Sanatta Kullanımı (Rauf Tuncer Ve Abdülgani Arıkan Örneği) /289
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Hakan YILMAZ

Feminist Kuram Çerçevesinde Kadın/ Doğa' Yı Sembolize Eden Yeşil Rengin Resim, Sinema Ve Edebiyat Dallarına Yansımaları /299
Dr. Öğr. Üyesi Betül Serbest YILMAZ

ZAMANIN ÖTESİNDE BİR DEVRİMCİ BİR RESSAM: LEONARDO DA VİNCİ

Tahir ÇELİKBAĞ[15] Fahrettin GEÇEN[16]

Özet

Leonardo da Vinci, Rönesans döneminin en önemli sanatçılarından biri olarak, yalnızca resimleriyle değil, aynı zamanda bilimsel ve teknik alandaki katkılarıyla da büyük bir etki yaratmıştır. Sanat hayatına Rönesans'ın ilkelerine bağlı olarak başlayan Leonardo, zamanla farklı bilimsel alanlara da ilgi duymuş ve bu disiplinleri sanatıyla birleştirerek eşsiz eserler ortaya koymuştur. Resim sanatının yanı sıra anatomi, mühendislik, matematik ve geometri gibi alanlarda yaptığı çalışmalar, ona daha dinamik ve derinlikli figüratif eserler yaratma imkânı tanımıştır. Özellikle altın oran gibi matematiksel oranları kullanarak, sanatsal kompozisyonlarında estetik mükemmeliyete ulaşmıştır.

Leonardo'nun çalışmaları, Rönesans'ın doğasında var olan bilimsel ve sanatsal yeniliklerle şekillenmiştir. Rönesans, Orta Çağ'ın skolastik düşünce ve baskıcı yönetimlerinden sonra, bireysel özgürlüklerin ve bilimsel ilerlemelerin ön planda olduğu bir dönemi işaret eder.

Anahtar Kelimeler: Leonardo da Vinci, Sanat, Yenilik, Resim

A REVOLUTIONARY PAINTER BEYOND TIME: LEONARDO DA VINCI

Abstract

Leonardo da Vinci, as one of the most important artists of the Renaissance period, made a great impact not only with his paintings but also with his contributions to the scientific and technical fields. Leonardo, who started his artistic life in accordance with the principles of the Renaissance, gradually became interested in different scientific fields and combined these disciplines with his art to produce unique works. In addition to painting, his studies in fields such as anatomy, engineering, mathematics and geometry allowed him to create more dynamic and profound figurative works. He achieved aesthetic perfection in his artistic compositions, especially by using mathematical ratios such as the golden ratio.

[15] Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi, Resim-İş Bölümü, tcelikbag@firat.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-9905-222X

[16] Doç. Dr.,İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, fahrettin.gecen@inonu.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-0787-7505

Leonardo's works were shaped by the scientific and artistic innovations inherent in the Renaissance. The Renaissance marks a period when individual freedoms and scientific advances were at the forefront after the scholastic thought and oppressive administrations of the Middle Ages.

Keywords: Leonardo da Vinci, Art, Innovation, Painting

Giriş

Leonardo da Vinci, 1452'de Toksana bölgesindeki Floransa'nın Vinci kasabası yakınında, Anchiano köyünde dünyaya geldi. Rönesans döneminin ünlü sanatçısı olarak bilinen Leonardo di ser Piero da Vinci sanat hayatının ilk yıllarında Rönesans döneminin ilkelerine bağlı kalmış ve ilerleyen yıllarda farklı bilimsel alanlarda çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar ile sanatçının resim üslubunda değişim meydana geldiği üslupsal ve hesapsal görünümlerle eserlerinde açık bir şekilde görülmektedir. Leonardo da Vinci, her ne kadar ürettiği "resim eserleriyle" tanınmış olsa da aslında sanatçı birçok bilim alanında çalışmalar yapmıştır. Leonardo aynı zamanda iyi bir mühendis, matematikçi, geometri uzmanı olup, bir cerrah gibi anatomiye ilgi duymuş ve disiplinler arası yapmış olduğu başarılı çalışmalarla sanata yeni bir soluk getirip bunları eserlerine yansıtmıştır. Leonardo da Vinci'nin kas, sinir sistemleri, anatomi ve matematiksel oran üzerine yaptığı çalışmalar sayesinde figüratif çalışmalarda daha dinamik bir görünüm elde ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca sanatçının eserlerinde altın oranı kullanılmasıyla birlikte kompozisyon oranlamasında muhteşem bir seviyeye ulaştığı görülmektedir. Rönesans, 14. yüzyılın ilk çeyreğinden başlamış 16 yüzyılın son çeyreğine kadar yaklaşık bir asırlık bir dönem içinde bilimsel ve sanatsal faaliyetlerin devam ettiği bir dönem olmuştur. Özellikle bu gelişmelerin İtalya ekseninde gelişim göstermesinin sebebi ise bilim, edebiyat ve sanat insanı sayısı çok olmasından kaynaklıydı. Orta çağda halk, siyasi yönetimlerin ve kilisenin baskıcı yönetiminde özgürlükleri kısıtlanmış olarak yaşamını sürdürmüşlerdir. Avrupa'nın doğuya seferler düzenlemesi, ticareti faaliyetlerin getirileri, bilimsel ve sanatsal çalışmaların gelişmesi, hümanist düşüncelerin ortaya çıkmasıyla birlikte kişisel hak ve özgürlüklerin gelişmesi, Rönesans'ın ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Rönesans'ın ortaya çıkış nedenlerinden biri, Ortaçağ'ın sonlarına doğru sanat ve kültür alanında gereken alt yapıların oluşmasıyla mümkün olmuştur. Matbaanın icadıyla birlikte bilgi ve düşüncelerin daha geniş kitlelere ulaşması sağlanmış, bu da yeni keşiflerin ve çağdaş düşünce sistemlerinin yayılmasına olanak tanımıştır. Avrupa'da bilimsel çalışmaların ve sanatın desteklenmesi, zengin sınıfların bu alana olan ilgisini artırmış ve bu dönemde bilim insanları ile

sanatçılar için uygun bir ortam oluşturmuştur. Coğrafi keşiflerin artmasıyla zenginleşen Avrupa, sanata ve kültüre büyük bir ilgi gösteren bir sınıfın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesi ve Bizanslı bilim insanlarının İtalya'ya göç etmesi, Antik Yunan ve Roma eserlerini incelemeleri ve bu kültür mirasını Avrupa'ya taşımaları Rönesans'ın gelişiminde önemli rol oynamıştır. Bu süreç, Yunan felsefesi, edebiyatı ve sanatı üzerine yeniden keşiflerin ve yorumların yapılmasını teşvik etmiştir.

Bu bağlamda, Rönesans dönemi Avrupa'sında sanatın ve kültürün yeniden canlanması, bilimsel ve estetik anlayışların gelişmesiyle mümkün olmuş ve bu süreç Avrupa'da büyük bir entelektüel ve sanatsal canlılık yaratmıştır (Gombrich, 2013). Rönesans'ın ortaya çıkışı, yeni ve modern bir düzenin doğuşuyla şekillenen bir dönemin başlangıcını işaret eder. Bu dönemin oluşumunda, düşünce ile kilise arasındaki ayrışma, Avrupa'nın politik çalkantıları, hümanizmin yükselişi, büyük coğrafi keşifler, bilimsel hareketler ve burjuvazinin güçlenmesi gibi çeşitli faktörler etkili olmuştur (Aydın, 1986). Ortaçağ boyunca, Gotik sanatın mistik inançlar ve kilise otoritesinin baskısı altında şekillendiği ve bu süreçte kiliseye karşı farklı düşünce ve eleştirilerin ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Bu dönemde, din birliğini sarsan ve toplumda geniş çapta kabul gören dini otoritenin zayıflamasına yol açan süreçler yaşanmıştır (Turani, 2010). Rönesans döneminde de bu eğilim devam etmiş, bireysel düşünce ve eleştirilerin ön plana çıktığı bir ortam oluşmuştur. Genç Gotik üslubun Rönesans'ın erken dönemlerinde temel bir rol oynadığı ve sonrasında yaşanan dini ve siyasi değişimlerin, Rönesans sanatının biçimlenmesinde etkili olduğu görülmüştür. Leonardo da Vinci, bu dönemdeki gelişmelerden derinden etkilenmiş ve farklı bilimsel alanlarda yaptığı çalışmaların sanat eserlerine yansımasını göstermiştir. Yaratıcılık serüveninde, doğa bilimleriyle sanatın kesiştiği noktalarda özgün eserler ortaya koymuş ve bu sayede ilerleyen yıllarda önemli bir sanatçı kimliği kazanmıştır. Turani'ye göre, Leonardo, Floransalı bir noterin gayrimeşru çocuğu olarak dünyaya gelen bu büyük araştırmacı, baba evinde büyüdükten sonra 1466 yılında Andrea del Verrocchio'nun 'İsa'nın Vaftizi' adlı eserindeki iki melek figürünü çizmiştir. Vassari'nin sözünü ettiği bu ilk eserler günümüzde kayıptır. 1482 yılında Floransa'da birçok eserini yarım bırakarak Milano'ya gitmiş ve bu kentin hâkimi olan Lodovico Sforza'nın hizmetine girmiştir. (Turani, 2010). 15. yüzyıl sonlarının İtalya'sındaki en karizmatik sanatsal kişiliklerden biri olan Leonardo da Vinci, 1482 yılında Milano Dükü Ludovico Sforza'nın sarayında yer almıştır. Leonardo, bu dönemde yeni askeri donanım tasarımlarına ilişkin önerilerini sunarak Sforza'nın heyetinde bir pozisyon edinmiştir. Küçük gösteriler düzenlemeye devam etmişti, zekasını sanatsal formlara dair tartışmalar ve son olarak, Aziz Maria delle Grazie'nin şehri için 1498'de tamamladığı Son Akşam Yemeği'nde

(Res-3) mekânsal mantık ve dramatik anlatı bağlamında resim sanatının ne sunabileceğine dair örnek bir gösterim vermeye adamıştı. Onun içine girmiş olan, bütün eşsiz, esnek ve keskin teknik ressamlık için leonardo'nun deneysel fresk tekniği, neredeyse biter bitmez boyanın kurumasına neden olmuştu (Bell, 2007). Rönesans sanat faaliyetlerinin temelini oluşturan düşünceler, sanatçıların dini, mitolojik, portre ve tarihi konulu…Gibi kompozisyonlarda natüralist bir yaklaşımı benimsemeleriyle, ahlak sınırları dahilinde ruhsallığı doğal niteliklerle ilişkilendirdikleri görülmektedir (Beksaç, 1995). Sanatçı, bu dönemde birçok bilim alanında çalışmalar yapmış; kuşun geçirmeyen gemiler, bombalar, tanklar ve müzik aletleri…Gibi çeşitli savaş araçları yapmış ve dönemin birçok teknolojik aletleri geliştirmiştir.

Rönesans sanatının ideal sanatçısı, bilimle iç içe geçmiş ve sanatta dahice buluşlarla öne çıkan bir model oluşturarak sanatı ve bilimi aynı potada birleştirmiştir. Bu yaklaşım, sanatçının güzellik arayışını düşünsel bir yapıya büründürmüş ve ideal olanın yansıtılması çabalarıyla özgün bir yapı kazandırmıştır. Rönesans dönemindeki resimlerde, figürler genellikle kompozisyonların kuruluşunda birlik ilkesi göz önünde bulundurularak gruplar halinde, piramit şeklinde veya anıtsal bir yapı sergileyen bütünler olarak yerleştirilmiştir (Şentürk, 2012). Bu anlayışta güzellik, oran ve doğru orantı kavramlarıyla sıkı bir ilişki içindedir. Bu tanımlama, Platon'un Pythagorasçılığın etkisi altında ulaştığı nihai noktayı yansıtmaktadır (Tunalı, 2002). Leonardo, bir ressam olarak optik kuralların, gözün yapısının ve insan anatomisinin sanatına yön verdiğine inanıyordu. O, bilime bir sanatçı gözüyle yaklaşarak doğayı incelemenin sanatın doğal koşulu olduğunu savundu. Gözü, ruhun penceresi olarak nitelendirdi ve tarihçiler, şairler ve matematikçilerin, olayları gözlemlemedikleri sürece gerçeği doğru bir şekilde yansıtamayacaklarını vurguladı. Ona göre gözlem yapmak ve bilgi sahibi olmak eşdeğer önemdedir (Squeri, 1961).

Leonardo da Vinci'nin Resim Sanatı Üzerine Bilimsel İnceleme' adlı eserinde ressamlara yönelik uyarısı, genellikle figürlerin sert kontur çizgileri ile sınırlanmaması gerektiği yönündedir. Bu uyarı, ilk bakışta Leonardo'nun kendi eserleri ve on altıncı yüzyıl sanat anlayışıyla çelişir gibi görünebilir. Ancak aslında burada ortaya çıkan çelişki yalnızca dışsal bir izlenimdir. Leonardo'nun vurguladığı, bir tekniğin sınırlamalarıyla ilgilidir ve özellikle Botticelli gibi sanatçılar üzerinden açıklanabilir. Botticelli, eserlerinde sıkça siyah kontur çizgileri kullanmış bir sanatçıydı. Diğer yandan Leonardo, figürleri daha yumuşak biçimlerde şekillendirir ve figürlerin zemine sert bir biçimde oturtulmasını aşar. Ancak Leonardo'nun eserlerinde de çizginin, resmi izleyiciyle etkileşime sokan ve resmin derinliğini belirginleştiren bir güç olduğu açıktır (Wölfflin, 2015). Görünen dünya hakkındaki bilgi, mantıksal kurallarla yönetilen duyularla algılanamayan bir dünyanın bilgisine açılan yola dönüşmüştü. Bu durum sanatçıyı,

hem yenilikçi bir yaratıcı olarak hem de doğanın dikkatli taklitçisi olarak tanımlamaktadır, Leonardo da Vinci'nin açıklamasına göre. Taklit, doğal öğelerle yeniden inceleme ve tek tek figürlerin doğruluğuna sadakat anlamına gelirken, aynı zamanda pasif bir tekrar değil, teknik yeniliklerle desteklenen aktif bir faaliyettir (Eco, 2006). Nardini'ye göre, bir ressamın yalnız olması gerektiği ve gördüklerini sorgulayarak kendi iç sesiyle iletişim kurması gerektiği belirtilmiştir. Ressam, akıl yürütme süreci olmadan ve kendi gözlemlerine dayanarak sadece taklit eden, ancak bu taklitler hakkında bilgi sahibi olmayan bir ayna gibi olabilir. Nardini'ye göre, nesneler hakkında kesinlik elde etmek için bilgiye ihtiyaç vardır, çünkü yalnızca bilgiyle nesneler hakkında objektif bir doğruluğa ulaşılabilir (Nardini, 2009). Bu bağlamda, Leonardo'nun çalışmaları, doğanın görünen yüzünün ötesine geçerek, onun altında yatan gizemli ve tinsel güçleri keşfetme arzusunu yansıtır. Bu özellik, Leonardo'nun sanatını ve bilimini, çağının diğer düşünce sistemlerinden ayıran temel bir unsurdur. Leonardo'nun doğa gözlemlerindeki bu tinsel boyut, aynı zamanda onun Yeni Platoncu etkilerle olan bağlantısını da ortaya koyar. Yeni Platoncu düşünce, maddi dünyanın ötesinde bir gerçeklik olduğuna inanır ve bu gerçeklik, doğadaki her şeyin arkasında gizli bir düzen ve anlam olduğunu öne sürer. Leonardo'nun eserlerinde görülen bu gizemli güç, onun Yeni Platoncu düşünceden etkilenmiş olabileceğini göstermektedir. Bu etkilenme, onun sanatına ve bilimine derin bir felsefi boyut katmış ve onu, sadece bir gözlemci değil, aynı zamanda doğanın sırlarını arayan bir düşünür olarak da öne çıkarmıştır (Marinoni, 2010). Özetle, Leonardo'nun uyarısı, sanatçının teknik tercihlerine ve resmin iletişim gücüne yönelik bir vurgudur. Botticelli'nin yoğun kontur kullanımıyla karşılaştırıldığında, Leonardo'nun eserlerindeki daha az çizgisel yaklaşım, resmin daha yumuşak ve derin bir atmosfere sahip olmasına katkıda bulunur, ancak çizginin resmin ifade gücünde önemli bir rol oynadığını da belirtir.

Doğa olgularını özgürce ve keskin bir kavrayışla gözlemleme konusunda olağanüstü bir yeteneğe sahip olan sanatçı, büyük olasılıkla Yeni Platoncu çevreden doğa dünyasını harekete geçiren gizemli bir tinsel dünya anlayışını benimsemiştir. Leonardo da Vinci, Yeni Platoncu düş gücünün gözdesi olan mistik söylemlerin ve Yeni Pagan mitolojilerinin yerine, son derece net ve analitik doğa olguları gözlemlerini geçirmiştir. Ancak, onun imgeleri en ince ayrıntılarıyla incelendiğinde, her zaman gizemli bir gücün varlığı hissedilir. Bu, sanatçının tanımlayamadığı bir yön olup, eserlerine derin bir anlam katmaktadır. Leonardo'nun sanatsal ve bilimsel çalışmalarındaki bu gizemli güç, belki de onun doğa olaylarını anlama çabasındaki derinlik ve detaycılıkla ilintilidir. O, doğayı yalnızca gözlemlemekle kalmamış, aynı zamanda onun altında yatan dinamikleri ve güçleri anlamaya çalışmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, resim sanatının diğer beşeri bilimlerle etkileşimi sırasında ortaya çıkan sorunları, Leonardo da Vinci'nin örneklemi üzerinden detaylı bir şekilde incelemektir. Disiplinlerarası çalışmaların bağlamında, bu etkileşimin ve ilişkinin nitelikli sanat eserlerinin oluşumuna nasıl önemli katkılar sağladığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Leonardo da Vinci'nin altın oran kuralı, matematiksel hesaplamalar ve geometrik çizimler gibi teknikler, bu etkileşimin en belirgin göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir. Leonardo'nun sanatında matematiğin, geometrinin ve anatominin nasıl entegre edildiği ve bu bilimsel disiplinlerin sanat eserlerinin estetik ve yapısal yapısına nasıl katkı sağladığı, araştırmanın odak noktasını oluşturur. Onun resimlerindeki detaylı anatomik bilgi, doğal fenomenleri anlama çabası ve perspektifin kullanımı gibi unsurlar, Rönesans döneminin sanatsal ve bilimsel yeniliklerinin nasıl birleştirildiğini gösterir. Bu bağlamda, araştırma, Leonardo da Vinci'nin sanatının ve bilimsel merakının, disiplinler arası çalışmaların ve sanatın evrimindeki rolünün anlaşılmasına katkıda bulunmayı amaçlar. Onun tekniklerinin ve kurallarının sanat eserlerinin estetik değerine nasıl yansıdığını ve sanatın diğer bilimlerle etkileşiminin nasıl bir zenginlik ve derinlik kattığını aydınlatmayı hedefler.

Araştırmanın Problem Durumu

Bu araştırmanın temel problemi, Leonardo da Vinci'nin farklı bilim dallarına eş zamanlı olarak ilgi göstermesi ve bu disiplinler arası çalışmaları sırasında sanat eserlerinde uyguladığı tekniklerin ve kuralların sanat üzerindeki etkilerini ve sonuçlarını ortaya koymaktır. Leonardo'nun matematik, anatomi, geometri, tıp, fizik ve gökbilimleri gibi geniş bir yelpazeye yayılan ilgileri, sanat eserlerindeki "altın oran", geometrik kurallar, anatomi detayları ve sfumato gibi tekniklerin nasıl kullanıldığını ve bu kullanımın sanat eserlerinin estetik ve anlam düzeyinde nasıl bir katkı sağladığını incelemeyi amaçlar. Leonardo'nun geometrik kuralları sanatında nasıl uyguladığı, altın oranın kompozisyon ve figür tasarımlarında nasıl yer aldığı, anatomi bilgisinin insan figürlerine nasıl yansıdığı ve sfumato tekniğinin eserlerinde nasıl kullanıldığı gibi konular, araştırmanın merkezinde yer alır. Bu tekniklerin sanatsal ifade üzerindeki etkileri ve Leonardo'nun multidisipliner yaklaşımının sanat tarihindeki önemi üzerine odaklanan çalışma, onun sanatının ve biliminin entegre edilmiş doğasını derinlemesine anlamayı hedefler. Bu bağlamda, Leonardo'nun disiplinler arası çalışmalarının sanatın evrimine ve Rönesans'ın bilimsel ve estetik anlayışına nasıl katkı sağladığını analiz etmek önem taşır.

Araştırmanın Yöntemi

Leonardo da Vinci'nin bilimsel ve sanatsal kişiliğinin araştırıldığı bu çalışma, "nitel veri toplama teknikleri ve literatür tarama tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir" (Yalçın, 2022:215). Konuyla ilgili kitaplar, makaleler, yayınlanmış tezler ve internet kaynakları detaylı bir şekilde taranmış ve elde edilen bulgular ve bilgiler ışığında bu özgün makale oluşturulmuştur. Ayrıca, uluslararası kaynaklar da kapsamlı bir şekilde araştırılarak veri toplanmıştır. Leonardo da Vinci'nin yaşamı, eserleri, bilimsel çalışmaları ve sanat anlayışı gibi konular, çok çeşitli kaynaklardan derlenmiş ve analiz edilmiştir. Bu süreçte, onun dönemindeki etkileri, dönemin sanat ve bilim anlayışı ile ilişkisi, eserlerinin sanatsal ve bilimsel özellikleri gibi pek çok önemli nokta üzerinde durulmuştur. Bu araştırma, Leonardo'nun zamanına ve sanat çevresine yönelik bir bakış açısı sunarken, onun eserlerinin ve düşüncelerinin evrenselliğini ve kalıcılığını anlamak amacını gütmektedir. Leonardo'nun multidisipliner yaklaşımı, sadece sanat tarihinde değil, aynı zamanda bilim tarihinde de önemli bir figür olarak kabul edilmesini sağlamıştır. Bu çalışma, onun derin ve çeşitli etkilerini anlamak ve değerlendirmek için bir çerçeve sunmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Platon (İÖ 427-347) ve Aristoteles (İÖ 384-322), sanatsal formun temel bileşenleri olarak birlik, oran ve düzen kavramlarını öne sürmüşlerdir. Bu anlayış, Hristiyanlığın erken dönemlerinde de etkisini sürdürmüştür. İdeal form, doğada bütün olarak var olmak yerine, belirli bir düzen içinde bir araya getirilmiş olan ayrı ayrı parçaların birleşimiyle ortaya çıkar. Platon'un, evrenin form almasını Tanrı Demiurgos'un mevcut malzemeyi düzensizlikten düzene sokarak en mükemmel şekilde ortaya koymasına bağlaması gibi, sanatçı da mevcut elemanları ideale, yani mükemmele ulaşmak için kullanır ve onları uyum içinde birleştirir. Platon, evrenin formunu ve düzenini Tanrı Demiurgos'un kaotik malzemeyi düzenli ve mükemmel bir yapı haline getirme sürecine dayandırırken, sanatçının yaratıcı süreci de benzer bir mantıkla işler. Sanatçı, doğada bulunan çeşitli unsurları seçer ve bu unsurları belirli bir ahenk ve uyum içinde bir araya getirerek ideal formu ortaya çıkarır. Bu süreçte, sanatçı, her bir elemanı titizlikle değerlendirir ve onları estetik bir bütünlük içinde düzenler. Aristoteles de sanatsal formun bu yönüne vurgu yapar ve sanat eserlerinin, belirli kurallar ve oranlar çerçevesinde oluşturulduğunu savunur. Ona göre, sanat eseri, parça ve bütün arasındaki uyumu ve dengeyi yansıtmalıdır. Bu düşünce, Hristiyanlığın erken dönemlerinde sanat ve mimaride kendini göstermiştir; kiliseler ve dini yapılar, ideal formu ve kozmik düzeni yansıtan geometrik oranlar ve simetrilerle inşa edilmiştir. Dolayısıyla, Platon ve Aristoteles'in sanatsal form anlayışı, sanatçının yaratıcı sürecinde mevcut elemanları kullanarak uyumlu ve mükemmel bir kompozisyon oluşturma çabasını vurgular. Bu çaba,

sadece estetik bir hedef değil, aynı zamanda evrensel düzenin ve kozmik ahengin sanat yoluyla ifadesi olarak da görülür. Bu anlayış, sanatın ve estetiğin tarih boyunca nasıl algılandığı ve uygulandığı konusunda derin bir etkiye sahip olmuştur (Öndin, 2016). Leonardo da Vinci'nin resim eserlerinde kullandığı yöntem ve teknikler, sanat eğitimi alan kişiler için kompozisyonun çizimi, oranlama, anatomi ve perspektif gibi düzen aşamalarının uygulanmasında etkili olduğu görülmektedir. Bu yöntem ve teknikler, sanat üretim sürecinin çeşitli aşamalarında önemli bir rol oynamaktadır. Da Vinci'nin uyguladığı bu yöntem ve kurallar bu alanda eğitim alan bireyler için çok değerli olduğu söylenebilir.

Rönesans Dönemine Genel Bir Bakış

14. asrın hemen hemen tamamına yakınında etkili olan Rönesans, XV. yüzyılın ikinci çeyreğine kadar süren büyük bir ekonomik resesyon dönemine giren Avrupa'nın kentleşme gelişimini kesintiye uğrattığı söylenebilir. Özellikle de 1347-1348 yıllarında hızla yayılan veba hastalığı salgını sonrası nüfus hızla azalmaya başlamıştır. Bu yüzyılın başında Floransa sahip olduğu 90.000 bin nüfusun yarısından fazlasını kaybetmiştir. İş gücü durma noktasına gelmeye başlamış, insanlar kırsal kesimlere ve uzak kentlere göçe başlamıştır. Pisa, Siena, Lucca, Roma, Köln, Ghent ve Avrupa'nın diğer pek çok büyük kentlerine sıçrayan bu hastalık hayatı durma noktasına getirmiştir. Bu huzursuzluk ve zorlukların yanı sıra profesyonel, teknik bilgiye dayalı endüstriyel ve ticari bakış açısı gelişmiştir (Bakır ve Ülgen, 2009). 14. asırda veba hastalığı ve buna bağlı olarak meydana gelen kıtlık toplumu derinden sarsan gelişmelerle bunalan halk toplumsal hareketliliğin başlamasına neden olmuştur. Bu dönemde köy savaşlarının başlamış olması, Floransa da başlayan veba hastalığı ve buna bağlı olarak meydana gelen kıtlıktan ötürü; ticaret, mal üretimi durma noktasına gelmesiyle birlikte Avrupa'nın birçok ülkesine göç dalgası başlamıştır. Bütün bu sorunlarla boğuşan Avrupa'da bilimsel ve sanatsal faaliyetlerin gelişimi ise durmaksınız devam etmiştir.

Bu dönemde yetişip yetkinleşen sanatçılar, ürettikleri eserlerden sorumlu tutulmuş ve bu eserler bağlamında hesap verme yükümlülüğüne tabi kılınmıştır. Leonardo, Ghiberti, Brunelleschi, Alberti…Gibi üstatlar sanat eğitimi ve öğretiminin zorunluluğunun farkında olmakla kalmamış aynı zamanda üzerlerine düşen sorumluluğu da yerine getirmişlerdir. Bu dönemde sanatçılar işçi sınıfı olmadıkları, düşünce yetisine sahip, sanat üretiminin sorumluluğu bilincinde olan özgür bireylerdi. Sanatçı ve bilim insanların Rönesans döneminde saygınlığı artmış, el üstünde tutulmuşlardı (İpşiroğlu ve İpşiroğlu, 2012). Bu dönemde hem bilim de, hem de sanatta gelişim süreci başlamış, ikisinin arasında ise süreç içinde elbetteki farklı gelişmeler olmuştur. Bilgi, tanımlamalar yoluyla, çeşitli deneysel çalışmalar ışığında gelişmiş, işlenmiş, açık ve kavramsal

düşüncenin ötesine geçememiştir. Ancak sanatsal faaliyetler ise doğal sürecin içerisinde hayat bulmuş ve toplumsal varlığın ötesine geçerek evrensel bir mücadelenin içerisine girilerek varlığını devam ettirmiştir (Lefevbre'den akt. Doğan, 1998). Leonardo da Vinci'ye, çeşitli alanlarda altyapının ve diyalektik tesisin ne olduğu sorulduğunda, sanatçının verdiği yanıt oldukça açıktır; birey ve toplumun olaylardan oluşan dinamik bir yapı olduğunu ifade etmiştir. Bu perspektif, da Vinci'nin eserlerinde ve düşüncelerinde, bireysel ve toplumsal unsurların karşılıklı etkileşim ve dönüşüm süreçlerini vurgulayan bir anlayışı yansıtmaktadır. Sanatçı, bu dinamik yapıyı, bireyin ve toplumun sürekli bir değişim ve gelişim içinde olduğunu belirterek açıklamıştır. Bu bağlamda, Leonardo da Vinci'nin yaklaşımı, sosyal ve bireysel fenomenlerin diyalektik bir ilişki içinde değerlendirildiği bir dünya görüşüne dayanmaktadır. Ancak bu dinamik yapı, her şeyden önce toplumsal ve sınıfsal bir nitelik taşımaktadır. Bu bakımdan, üslup ve biçim değişimlerin temelinde yatan etken, toplumsal etken olmuştur. Bu yapısal etken olmasaydı, sanat eserlerinin varlığını kavramaya olanak olmayacaktı. Çünkü sanat eserlerinin düzenini sağlayan ana etkenlerden bir diğeriyse dinamik toplumsal yapısını oluşturan gelenekler olmuştur (Tunalı, 2002). Rönesans'ın dış dünya gerçekliğine yönelmesi ve gerçeğin kaynağı ise iç ve dış deneyde olduğu anlayışı, bilgiyi ve bilimi ön plana çıkartmıştır. Sanatın bir bilim olarak ele alınışı, sivil mesenlerin (varlıklı kişiler) güçlenmesiyle sanata ve sanatçıya olan ilgiyi arttırmıştır. Sivil mesenlerin lonca kurallarında görülen gevşeme, sanatçıyı zanaatçı statüsünden giderek uzaklaştırmış ve sanatçı edimi önem kazanmıştır. Sanatçı ediminin ön plana çıkması ise, tinsel mülkiyet kavramını gündeme getirmiştir. Sanatçının yaratma sürecindeki zihinsel etkinliğinin, hak kapsamına dahil edilmesinin ifadesi olan tinsel mülkiyet kavramı, fikri emeği, üzerinde cisimleştiği malzemeden ayırarak, ona yani fikri emeğe ek bir değer yüklemiştir (Öndin, 2016).

Floransa şehri 15. asrın neredeyse tamamına yakın bir dönemde Avrupa Rönesans'ının hüküm sürdüğü merkez haline gelmiştir. 1498 de şehrin yönetiminden sorumlu Mecidi ailesine ölüm cezası verilir ve bu aile kazığa bağlanarak yakılır. Avignon'dan Papa V. Martin yıkık, dökük, virane olmuş yaşanılmaz halde dediği Roma'ya geri döner. Bu dönüş sonrasında Roma'yı yeniden inşa etmeye ve yeniden Hristiyanlığın çekim merkezi yapmak için restorasyon çalışmalarına başlanmıştır. Yüksek Rönesans olarak adlandırılan bu dönemde önemli sanatsal gelişmeler Roma' da meydana gelmiştir (Farthing, 2012). 16. yüzyılın ilk yarısında güzel sanatlar alanında başlatılan yenilikler, 19. yüzyılın ortalarına kadar etkisini sürdürmüştür. Bu uzun süreç, 16. yüzyılın Rönesans'ın olgunluk çağı olarak anılmasını sağlamıştır. Leonardo da Vinci, Raphael, Michelangelo ve Titian gibi sanatçılar, bu dönemin en önemli dört ressamı olarak kabul edilir (Eşen, 2015).Rönesans dönemi, hem üslup hem de teknik anlamda bir sonraki

dönemi derinden etkilediği gibi, dönem içinde de sanatçıların birbirinden etkilendiği bir süreç olarak dikkat çekmektedir. Bu sanatçılardan biri olan Alman ressam Albrecht Dürer, Leonardo' nun ortaya koyduğu geometrik kurallar bütününü eserlerinde uyguladığı ve geometrik çizgiye dönük eserler meydana getirdiği görülmektedir (Güzel, 2017). 1520 yılı dolaylarında, İtalya kentlerindeki tüm sanatseverler, resim sanatının artık yetkinliğin doruğuna ulaştığı kanısında birleşmiş görünüyorlardı. Gerçekte de, Michelangelo, Raffaello, Tiziano ve Leonardo gibi sanatçılar, geçmiş kuşakların başarmak istedikleri her şeyi gerçekleştirmişlerdi. Bu sanatçılara hiçbir çizim sorunu çok zor gelmiyor, hiçbir konu fazla karmaşık görünmüyordu. Güzellik ve uyumun doğrulukla nasıl bir araya gelebileceğini göstermişler ve hatta söylendiğine göre, Yunan ve Roma antikitesinin en ünlü heykellerini bile aşmışlardı. Michelangelo'nun heykelleri, insan formunun mükemmel bir temsili olarak kabul edilmekte ve bu formun doğadaki en ideal haliyle yansıtıldığını göstermektedir. Raffaello'nun resimleri, kompozisyon ve perspektifin mükemmel uyumunu sergileyerek, sanatta yeni bir standardın belirleyicisi olmuştur. Tiziano'nun renk kullanımı ve ışık-gölge oyunları, resim sanatına derinlik ve dinamizm kazandırmış, eserlerinde hem estetik hem de teknik açıdan üstün bir kalite ortaya koymuştur. Leonardo da Vinci'nin eserleri ise, bilimsel gözlemler ve sanatsal yaratıcılığın birleştiği bir noktada durarak, sanat ve bilimin kesişiminde yeni ufuklar açmıştır. Bu sanatçılar, yalnızca teknik becerileriyle değil, aynı zamanda sanata getirdikleri yeni anlayışlarla da öne çıkmışlardır. Rönesans'ın bu büyük ustaları, insanlık tarihinin en önemli sanat dönemeçlerinden birini temsil etmekte ve eserleriyle sanatta mükemmellik kavramını yeniden tanımlamaktadırlar. Onların çalışmaları, sadece estetik bir zevk sunmakla kalmamış, aynı zamanda sanatsal ve entelektüel bir devrimin de öncüsü olmuştur. Bu dönemde, sanatta ulaşılan bu yüksek seviye, Yunan ve Roma antikitesinin sanatsal mirasını aşma iddiasını beraberinde getirmiştir. İtalyan Rönesans sanatçıları, antik dünyanın estetik ve teknik standartlarını yeniden değerlendirip, kendi yaratıcılıkları ve yenilikçi yaklaşımları ile bu standartları ileri bir düzeye taşımışlardır. Bu bağlamda, 1520 yılı civarında İtalya'daki sanat ortamı, hem geçmişin bir doruk noktası hem de geleceğin sanatsal gelişmeleri için sağlam bir temel oluşturmuştur (Gombriç, 2013). Rönesans döneminde, sanatçılar arasında yoğun bir etkileşim ve bilgi alışverişi yaşanmıştır ki bu durum sanatsal üretimde yenilikçi tekniklerin ve estetik anlayışların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu dönemin getirdiği dinamik ortam, sanatçıların birbirlerinin eserlerinden ilham alarak kendi çalışmalarını geliştirmelerine imkan tanımış ve bu sayede sanatın evrensel dili zenginleşmiştir. Rönesans'ın etkisi altında, sanatın hem içsel evrimi hem de sonraki dönemlerdeki gelişimi büyük ölçüde şekillenmiştir.

Bulgular

Da Vinci' nin; Altın Oran, Matematik Ve Geometri Kurallarının Biçime Etkisi:

15. yüzyılın ikinci yarısında ön plana çıkmaya başlayan Roma Okulu'nun sanatçıları, çoğunlukla Floransa ve Umbria'dan gelen sanatçılardan oluşuyordu. Roma Okulu, 16. yüzyılın başında kendi sanatçılarını yetiştirmeye başlayarak Floransa Okulu'nun da önüne geçmiş ve Yüksek Rönesans'ın başyapıtlarıyla adından söz ettirmiştir. Bu dönemde Rönesans'ın klasik üçgen kompozisyon kurgusunun yerini piramidal bir yapıya bırakması, figürler ve resimsel mekân arasındaki espas ilişkilerini güçlendirerek derinliğin artmasında etkili olmuştur. Rönesans'ın erken dönemine damgasını vuran Floransa Okulu, perspektifin keşfi ve insan anatomisinin incelenmesi gibi önemli sanatsal gelişmelerin merkezi olmuştur. Ancak, 16. yüzyılın başlarından itibaren Roma Okulu, bu gelişmeleri daha da ileriye taşıyarak sanatsal ifade biçimlerini çeşitlendirmiştir. Roma Okulu'nun sanatçıları, Floransa ve Umbria'nın sanatsal mirasını devralıp kendi özgün yaklaşımlarını geliştirmişlerdir. Raffaello'nun renkli fakat yumuşak anlatımı, eserlerinde duygusal bir derinlik ve zarafet yaratırken, Leonardo da Vinci'nin şiirsel anlatımı, resimlerinde gizemli bir atmosfer ve incelikli bir güzellik sunmuştur. Michelangelo'nun biçim yorumu ise, insan figürünün gücünü ve dinamikliğini vurgulayarak heykel ve resim sanatına yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu üç büyük ustanın eserleri, Roma Okulu'nun sanatsal çeşitliliğini ve derinliğini gözler önüne sermektedir. Roma Okulu'nun yükselişi, sanatçıların figürler arasındaki ilişkileri ve kompozisyon yapısını daha karmaşık ve dinamik hale getirmesiyle de belirginleşmiştir. Piramidal kompozisyon kurgusu, figürler arasında daha organik ve akıcı bir ilişki kurulmasını sağlamış, bu da resimlerdeki derinlik ve hacim algısını güçlendirmiştir. Espas ilişkilerinin bu şekilde gelişmesi, Rönesans sanatının sadece estetik değil, aynı zamanda mekânsal bir devrim yaşamasına da yol açmıştır. Sonuç olarak, 15. yüzyılın ikinci yarısında başlayan Roma Okulu, 16. yüzyılın başlarında Floransa Okulu'nu geride bırakarak Yüksek Rönesans'ın en önemli sanat hareketlerinden biri haline gelmiştir. Bu süreçte, Raffaello, Leonardo ve Michelangelo gibi büyük ustaların katkılarıyla, resim ve heykel sanatında yeni teknikler ve ifade biçimleri geliştirilmiş, sanat tarihine derin izler bırakılmıştır (Şentürk, 2012). Aristotales, sanata mükemmel formu yaratan ölçü ve oran olduğunu söylemiştir (Öndin, 2016). Leonardo Da Vinci' nin resim sanatında hem taslak ve çizimleri hem de boya resimleri aracılığıyla bilinen klasik Heinrich Wölfflin'in beş temel kavrama "çizgisel-gölgesel, yüzey-derinlik, kapalı biçim-açık biçim, çokluk-birlik/bütünlük, belirlilik-belirsizlik" üzerinden ele aldığı bu kavramların uygunluk göstermemesi, sanatçının plastik anlamda sıradışı bir sanat anlayışına sahip olduğu sanat otoriteleri tarafından kabul görülmüş zamanının ötesinde bir sanatçı kimliğe sahip olduğu kabul edilmiştir. Perspektife ve özellikle renk perspektifi

"Sfumato" ya verdiği önem ve bu yönde yaptığı eserler, onun ilk plastik filozofik-felsefik özellik taşıyan eserler üretmesine sebep olmuştur. Leonardo da Vinci' nin natürel olarak eserleri renk açısından incelendiğinde seyirciye yakın olan alanların koyu renkte, uzak olan alanların ise solgun görülmektedir. Sanatçının kompozisyonu modle ediş biçiminin ise yüksek Rönesans özelliği taşıdığı anlaşılmaktadır (Eroğlu, 2018). Platon'dan beri görmenin gözün yaydığı parçacıkların cisimlerden geri dönmesiyle meydana geldiğine inanılıyordu. Leonardo' ya göre eğer bu doğru olsaydı her şeyi aynı hızda görmemiz mümkün olmazdı. O, gözden çıkan parçacıkların cisimlerin uzaklıklarına göre farklı sürelerde göze geri ulaşması gerektiğini düşünüyordu. Bu, günümüz modern biliminde bilinen bir teori olmasına rağmen o zamanlar hayal edilmesi bile zor olan şeylerdendi. Hava perspektifi diye bilinen "uzaktaki objelerin solgun, yakındaki objelerin ise belirgin görülmesi" ilkesini eserlerinde ilk uygulayan Leonardo olmuştur (Eşen, 2015:59-60). *Eşene göre, "Leonardo çok az sayıda resim yapmıştır. Milano'da St. Maria Della Garazie Kilisesi'ndeki "Son Akşam Yemeği" isimli duvar resmi dışında kendisinin bitirdiği bilinen üç resim vardır. Bunlar Kayalıktaki Meryem (Resim23), "Evliya Anna", ve "Mona Lisa"dır"* (Eşen, 2015:61).

Leonardo, sanatçı kişiliğiyle ünlenmiş olsa da, sanatçı aynı zamanda bir bilim insanı olarak da tanınırlığı olduğu söylenebilir. "Sayısız kağıdı felsefe, bilimsel denemeler, notlar, geometrik, mekanik ve anatomik taslaklarla, yazılacak kitap ve yapılacak makine tasarımlarıyla dolduran bu adam; notlarını saygısız bakışlardan korumak için yalnızca ayna karşısında okunabilen ters harflerle yazan, ayrıca bu notları gizli tutarak kimseye göstermeyen ya da nadiren gösteren bir bilim insanıydı. Leonardo da Vinci, hem sanat hem de bilim alanında büyük katkılar sağlamış bir dehaydı. Onun çalışmalarını bu denli titizlikle ve gizlilikle yürütmesi, eserlerinin ve buluşlarının ne denli değerli olduğunu ortaya koyar. Leonardo'nun notlarında, insan anatomisinden uçan makinelerin tasarımlarına kadar geniş bir yelpazede çalışmalar yer alıyordu. Geometrik şekillerin ve mekanik sistemlerin incelikli tasvirleri, onun mühendislik ve matematik alanlarındaki üstün becerisini gözler önüne serer. Leonardo'nun ters harflerle yazma alışkanlığı, onun çalışmalarını koruma ve gizlilikle sürdürme arzusunun bir göstergesiydi. Bu yazma tekniği, notlarının yalnızca dikkatli ve yetkin okuyucular tarafından anlaşılabilmesini sağlıyordu. Aynı zamanda, bu yöntem onun çalışmalarına duyduğu saygının ve bunların başkaları tarafından yanlış anlaşılmasını önleme isteğinin bir ifadesiydi. Bu büyük dehanın notları, sadece kendi döneminde değil, sonrasında da bilim ve sanat dünyası için büyük bir ilham kaynağı olmuştur. Leonardo'nun çalışmalarını nadiren paylaşması, onun bilgiye olan derin saygısını ve çalışmalarını titizlikle koruma çabasını yansıtır. Bu durum, onun kişiliğini ve çalışma tarzını daha iyi anlamamıza yardımcı olurken, onun eserlerinin ve buluşlarının

benzersizliğini ve değerini de vurgular (Koyre, 2002). Leonardo bir konuşmasında *" büyük zekâlar genellikle daha az çalışarak üretirler. İdrak ve akılları için, kavram ve formları araştırırlar. Bu mükemmel düşüncelerden sonra, yalnızca ellerinin işçiliğiyle kendilerini ifade ederler"* demiştir (Honour ve Fleming, 1982: 375). Turani' ye göre; "Leonardo çok az eserini tamamlayabilmişti. Bazı eserlerinde de öğrencileriyle birlikte çalışmıştır. Kendi elinden çıktığı bilinen üç eseri "Kayalıklarda Meryem", "Evliya Anna" ve "Mona Lisa" dır. Evliya Anna' ya muhtemel olarak 1501 yılında Floransa'ya döndüğü zaman başlamıştı. Bu eserin taslağı, Annunziata Manastırı'ında sergilendiği zaman herkes hayran kalmıştı (Turani, 2010).

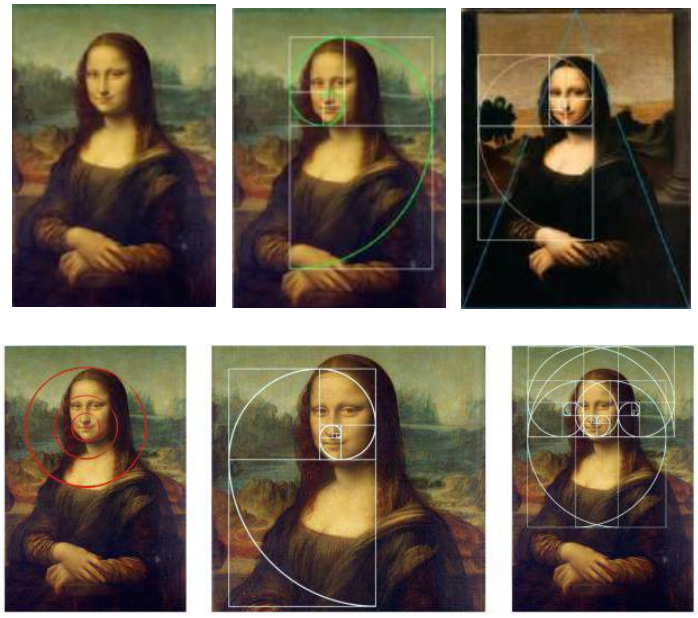

Resim 1: Leonardo Da Vinci, Mona Lisa, "1502" dolayları, ahşap üstüne yağlıboya, 77x53cm, Louvre Müzesi, (Gombrich, 2013:301, URL-1),

Mona Lisa, Francesco Gioconda'un eşiydi; bu yüzden bu resim "La Gioconda" (La Jakond) olarak da bilinir. Leonardo bu resmi yapmaya 1503 yılında başlamış, üzerinde dört yıl çalışmıştır. Bu resmi bu denli ünlü kılan, Mona Lisa' nın yüzünün ifadesinde hüzün mü yoksa gülümseme mi olduğunun anlaşılamamasıdır. Leonardo, portre çizen herkes gibi yüz ifadesinin ağzın ve gözlerinin köşelerinde gizli olduğunu biliyordu. Bu köşeleri eritip yumuşatarak belirsizleştirdiğinden Mona Lisa'nın ifadesi konusunda kararsız kalır, onun o anki ruhsal durumunu içinde bulunduğumuz kendi ruhsal durumumuza göre yorumlarız (Eşen, 2015). Resmin arka planının işleniş tarzı, Leonardo'nun atmosferik perspektif anlayışını mükemmel bir şekilde yansıtır. Işığın tüm dalga boyları, yağmur, sis ve toz gibi etkiler nedeniyle sanki onların içinden geçiyormuş gibi dağıtılır. Örneğin, kısa dalga boylu ışık (örneğin mavi) uzun dalga boylu ışıklardan (örneğin kırmızı) daha çok saçılır. Bu saçılım, gökyüzü gibi uzak nesnelerin mavimsi bir renk tonuna bürünmesine ve uzaklaştıkça giderek belirsizleşmesine yol açar.

Leonardo'nun Mona Lisa tablosunda, geri çekilme hissi uyandıracak ve kayalık manzaradaki nesnelerin göreli boyutlarını anlamamızı sağlayacak net bir kaçış noktası belirgin değildir. Ancak Leonardo'nun uzak nesnelerden yayılan mavi ışığı ustalıkla kullanması, arka plana muazzam bir derinlik kazandırır. Bu teknik, figürlerin ve manzaranın birbirinden ayrılmasını ve tablonun üç boyutlu bir alan hissi vermesini sağlar. Leonardo'nun atmosferik perspektif tekniği, sanatında doğal ortamların derinliğini ve karmaşıklığını vurgulamak için kullanılmıştır. Işığın saçılması ve renk tonlarının uzaklaştıkça değişimi, tablodaki mekansal derinliği güçlendirir ve izleyiciyi sahnenin içine çeker. Bu yaklaşım, Rönesans döneminin sanat anlayışında perspektif ve ışığın kullanımının önemini bir kez daha ortaya koyar ve Leonardo'nun sanatsal dehasını gözler önüne serer (Farthing, 2012). Leonardo'nun diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de isim ve tarih yazılmamıştır.

Resim 2: Leonardo, Kayalıklar Meryem'i, "1498-86", ahşap üzerine yağlıboya, 197,3x122 cm. Paris Louvre Müzesi, Fransa, (Şentürk, 2012:81-82).

Leonardo'nun Paris Louvre Müzesi' nde sergilenen "*Kayalıklar Meryem' i*" adlı yapıtı, bir altar panonun orta bölümünü oluşturmaktadır. Yakın plan ve açık kompozisyon olarak kurgulanmış olan bu resimde piramidal yapı, resmin merkezinde yer alan figür gurubunu içine alıyor. Meryem' in başı piramidin tepe noktasını oluştururken sağ kenar, sol kenar ve sol öne doğru devam eden diyagonal ara yönler, figürlerin zeminle bağlandığı noktalarda birleşen piramidi tamamlıyor. Resmin merkezine yerleştirilmiş olan Meryem, aynı zamanda dikey ana yönü işaret ediyor. Sağ ve sol tarafta betimlenen kayalıklar ana yöne paralel diğer dikey ara yönlerdir. Arka planda yer alan kayalıklarla oluşan yatay plan, zemin ve Hz. İsa Azize Anna'nın elleri arasında oluşan düzlem, bu dikey ana yönü dengeleyen yatay ara yönleri veriyor. Ayrıca figürlerin ellerinin birbirleri ile olan uzaklıklarıyla oluşan üçgen form, izleyicinin bakışlarını konunun merkezine odaklıyor (Şentürk, 2012). Sanatçının "Kayalıklar Meryemi" adlı eserin de (Resim 2) piramidal şeklin içine yerleştirilmiş dört figürden oluşan bir kompozisyon oluşturduğu

görülmektedir. Leonardo da Vinci, diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserde de figürlerde sağlam bir anatomi oluşturarak ve oransal bir denge meydana getirmiştir. Eserde oluşturulan bu dengeyle birlikte güçlü ışık ve renk perspektifindeki derinlik vurgusu bu kompozisyonda yapısal bir öğe olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Işık ve gölge dengesi oldukça başarılı bir şekilde verildiği anlaşılmaktadır. Geometrik ve matematiksel hesaplamalar bir düzen içerisinde verilmiş, kompozisyonun kurgulama aşamasında ise altın orana titizlik gösterildiği görülmektedir. Gözün görebildiği kadar uzaklaşan perspektif, renk ve dış mekân bağlamında başarılı bir şekilde verilmiştir. Zıt renklerin uyumu ve figürlerin haraketli duruşu, kompozisyon kurgusuna plastiklik, dinamizm ve estetik bir görünüm kazandırdığı anlaşılmaktadır.

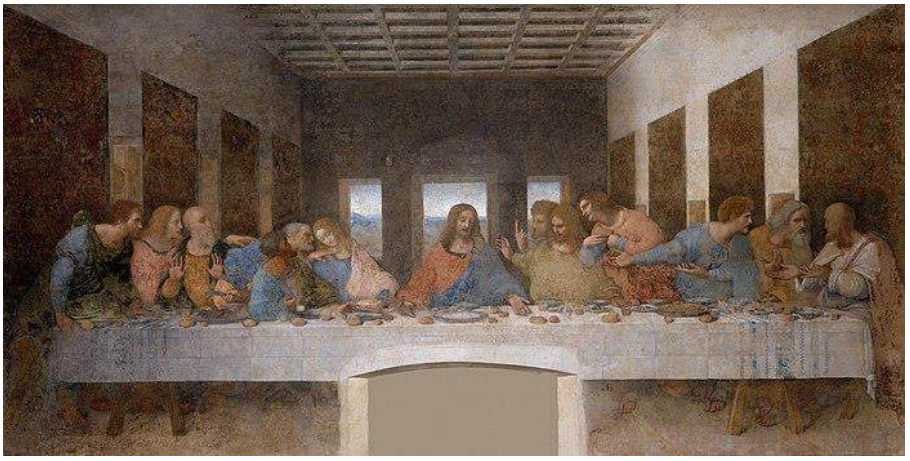

Resim 3: Leonardo da Vinci, Son Akşam Yemeği, "1495-98". Duvar resmi, 420x910cm Santa Maria della Grazie, Milano, (Öndin, 2016:23).

Bilgiye ve insana verilen değer, aklı da ön plana çıkarttığı için, düşünce yapısına paralel olarak biçimlenen sanatsal formlarda geometrik kurgu, oran, ölçü, simetri…Gibi akla özgü nitelikler önem kazanır. Antik kültürün tekrar gündeme gelmesiyle, Antik sanat formlarına dönüş söz konusu olur ve form, düzen ve uyum birlikteliği olarak algılanır. Kozmosun, tüm formların ve ideaların birlikteliğinden oluşan düzeni içermesi gibi, sanat yapıtı da belirli bir düzen içerisinde oluşturulan formlardan gelir. Formu oluşturmak için başvurulan oran kullanımı, Rönesans formlarına geometrik düzen ve simetri hakim olur ve bunun sonucunda da zihinsel kurgu gündeme gelir. Zihinsel kurgu ve görünüşler dünyasındaki biçimler aracılığı ile ideal biçimlere ulaşılmıştır (Öndin, 2016). Öndine göre; Leonardo da Vinci' nin Milano, Santa Maria delle Grazie Klisesi' ndeki Son Akşam Yemeği (1495-1498) freskinde, havarilerin arkasındaki koyu kapıların dikey oluşu, yüzeye yerleştirilen açık renkli masanın yataylığı kompozisyonda meydana getirdiği denge ile perspektif çizgilerinin İsa'da birleştirilmesiyle yaratılan geometrik algıyla zihinsel bir kurgu meydana getirilmiştir (Öndin, 2016:24).Leonardo da Vinci "Son

Akşam Yemeği" adlı bu duvar resmi sanatçının şöhretini bütün Avrupa'ya yayılması için dönüm noktası olmuştur. Bu eser fresk tekniğinde tasvir edildiği iddia edilse de bu doğru bir yaklaşım değildir. Sanatçı 1495-1498 yılları sırasında Milano'da Sta. Maria delle Grazie Klisesi için yaptığı bu resim, Klasiğin en önemli eseri olarak kabul edilmiştir. Yatay bir pano şeklinde düzenlenen eserde, İsa, tablonun tam merkezine ve kaçış noktalarının bulunduğu tarafa yerleştirilmiş ve iki tarafına da havarileri altışar altılar ve üçerli guruplar şeklinde iki gurup halinde tasvir edilmiştir. Bu kompozisyonda asıl anlatılmak istenen konu, Hz. İsa'nın *"içinizden biri bana ihanet edecek"* sözüne dayanmaktadır (Turani, 2010). Mekan perspektifinin başarılı bir şekilde verildiği bu eserde, arka tarafta dış mekanın görüldüğü üç pencere görülmektedir. Bu mekana yerleştirilen uzunca bir masa, masanın arkasına ise on üç figürler yerleştirilmiş ve İsa peygamber tam orta noktaya yerleştirilmiştir. Yemek sırasında Hz. İsa' nın kendisine ihanet edildiğinin farkına varmasıyla verdiği anlık bir tepki sonrasında bir gurup havarinin birbirlerine dönerek yüz ifadelerinde meydana gelen gerginlik, korku ve endişe açık bir şekilde görülmektedir. Kompozisyonun sağ tarafında üçlü gurup şeklinde oluşturulan figürler birbirlerine bakmakta, diğer üçlü guruplar ise çeşitli el, kol ve vücut dilini kullanarak İsa peygambere doğru yöneldikleri görülmektedir. Havariler tarafından verilen bu tepkiye karşılık Hz. İsa sakin bir şekilde her iki elini masanın üzerine koyarak, sol elinin avucu açık bir şekilde yiyeceğe doğru uzatmış olduğu görülmektedir.

Resim 4: Leonardo Da Vinci, Meryem, Çocuk İsa ve Azize Anna Üçlemesi, "1510", Ahşap Üzeri Yağlıboya 168x130cm, Musee du Louvre, Paris, (Rynck, 2016:109).

Sayısız kağıdı felsefe, bilimsel denemeler, notlar, geometrik, mekanik ve anatomik taslaklarla, yazılacak kitap ve yapılacak makine tasarımlarıyla dolduran bu adam; notlarını saygısız bakışlardan korumak için yalnızca ayna karşısında okunabilen ters harflerle yazan, ayrıca bu notları gizli tutarak kimseye göstermeyen ya da nadiren gösteren bir bilim insanıydı. Leonardo

da Vinci, hem sanat hem de bilim alanında büyük katkılar sağlamış bir dehaydı. Onun çalışmalarını bu denli titizlikle ve gizlilikle yürütmesi, eserlerinin ve buluşlarının ne denli değerli olduğunu ortaya koyar. Leonardo'nun notlarında, insan anatomisinden uçan makinelerin tasarımlarına kadar geniş bir yelpazede çalışmalar yer alıyordu. Geometrik şekillerin ve mekanik sistemlerin incelikli tasvirleri, onun mühendislik ve matematik alanlarındaki üstün becerisini gözler önüne serer. Leonardo'nun ters harflerle yazma alışkanlığı, onun çalışmalarını koruma ve gizlilikle sürdürme arzusunun bir göstergesiydi. Bu yazma tekniği, notlarının yalnızca dikkatli ve yetkin okuyucular tarafından anlaşılabilmesini sağlıyordu. Aynı zamanda, bu yöntem onun çalışmalarına duyduğu saygının ve bunların başkaları tarafından yanlış anlaşılmasını önleme isteğinin bir ifadesiydi. Bu büyük dehanın notları, sadece kendi döneminde değil, sonrasında da bilim ve sanat dünyası için büyük bir ilham kaynağı olmuştur. Leonardo'nun çalışmalarını nadiren paylaşması, onun bilgiye olan derin saygısını ve çalışmalarını titizlikle koruma çabasını yansıtır. Bu durum, onun kişiliğini ve çalışma tarzını daha iyi anlamamıza yardımcı olurken, onun eserlerinin ve buluşlarının benzersizliğini ve değerini de vurgular. Örneğin Bakire Meryem ve Çocuk İsa Azize Anna ile Birlikte(1508-1510) resimde üç figürü piramidin içinde birbirine geçirdi. İçinde gövdeden bir yaprak ya da ağaç gövdesinden bir dal gibi doğal olan formların birbirinin içinden gelişip büyüdüğü bir sistem. Bu resimde "sfumato" (renklerin parlak olmayan yumuşak bir şekilde karıştırılması) ve hava perspektifi ile tonlar derecelendirilmiş, renk kontrastları azaltılmış böylece uzaklık belli edilmiştir. 15.yüzyıl ortasında yapılan bir resme oranla uzaktaki dağlar grimsi mavimsi bir siste erirler. Bu resimdeki figürler uysal bir yumuşaklığa sahiptirler. Leonardo'nun resimlerindeki figürler, mistik ve uhrevi bir atmosferle örtülmesine rağmen, manzara önünde, gözün algıladığına yakın bir şekilde sunulurlar. Aziz Yahya resimlerinde de durum benzerdir. Resimlerdeki figürlerde gözler ve ağız kenarları, yüze değişik, muğlak (belirsiz) bir yarı gülümseme verirler.

Örneğin, "Bakire Meryem ve Çocuk İsa Azize Anna ile Birlikte" (1508-1510) adlı resimde Leonardo da Vinci, üç figürü piramidal bir kompozisyon içinde ustaca bir araya getirmiştir. Bu kompozisyon, gövdeden çıkan bir yaprak ya da ağaç gövdesinden uzanan bir dal gibi, doğal formların birbirinin içinden gelişip büyüdüğü organik bir sistem olarak karşımıza çıkar. Resimde "sfumato" tekniği (renklerin parlak olmayan yumuşak bir şekilde karıştırılması) ve hava perspektifi kullanılarak tonlar derecelendirilmiş ve renk kontrastları azaltılmıştır. Bu sayede, uzaklık hissi belirgin bir şekilde ortaya konmuştur. 15. yüzyıl ortasında yapılan bir resimle kıyaslandığında, uzaktaki dağlar grimsi ve mavimsi bir siste eriyerek uzaklığı vurgular. Bu eserdeki figürler, uysal ve yumuşak bir doğaya sahiptir. Leonardo'nun resimlerindeki figürler, mistik ve uhrevi bir atmosferle örtülmüş olmalarına rağmen, manzara önünde, gözün

algıladığına yakın bir gerçeklikle sunulurlar. Bu durum, özellikle Aziz Yahya resimlerinde de benzer şekilde gözlemlenebilir. Resimlerdeki figürlerin gözleri ve ağız kenarları, yüze değişik ve belirsiz bir yarı gülümseme ifadesi verir. Leonardo'nun "sfumato" tekniği ile renkleri yumuşak geçişlerle birleştirmesi, figürlerin ve manzaranın atmosferik bir derinlik kazanmasına katkıda bulunur. Ayrıca, hava perspektifi kullanımıyla, arka plandaki dağların mavimsi bir sis içinde eriyerek uzaklaştığı izlenimi yaratılmıştır. Bu teknikler, Leonardo'nun resimlerine özgün bir derinlik ve doğallık kazandırır. Leonardo'nun figürleri, aynı zamanda belirli bir incelik ve zarafet taşır. Yüzlerdeki muğlak gülümseme, resimlere hem insani bir dokunuş hem de gizemli bir hava katar. Bu özellik, onun sanatında derin bir anlam ve duygusal bir boyut yaratır. Leonardo, figürlerinin bu ince ifadeleri aracılığıyla izleyicilere hem görsel hem de duygusal bir deneyim sunar. Sonuç olarak, "Bakire Meryem ve Çocuk İsa Azize Anna ile Birlikte" gibi eserler, Leonardo da Vinci'nin sanatsal dehasını ve teknik ustalığını gözler önüne serer. Onun eserlerindeki figürler, doğallıkları ve derinlikleri ile dönemin diğer sanat eserlerinden ayrılır ve Rönesans sanatının en önemli örneklerinden biri olarak kabul edilir (Bayav, 2009).

16. yüzyıl İtalyan resim sanatı, Leonardo da Vinci'nin yenilikçi yaklaşımlarıyla köklü bir dönüşüm geçirecektir. Sayfanın sağındaki akışkan ağırlık, Leonardo'nun saplantılı hayal gücünün etkisi altında şekillenir. Figürleri, hareketli ve devinim içindeki akımlar olarak yorumlayan Leonardo, çizimlerinde bu debelenen yapısal karmaşıklığı oluştururken, daha önce hiç kimsenin deneyimlemediği bir beyin fırtınası yaşamıştır. Leonardo uzmanı Martin Kemp'in vurguladığı gibi, bu süreç, sanat tarihinde benzersiz bir yenilik olarak kabul edilir. Leonardo'nun eserlerindeki figürler, yeniden tasarlandığında resim sanatı tamamen farklı bir nitelik kazanmıştır. Bedenler, artık ayrı ayrı nesneler olarak değil, kütlelerin birleşmiş kayma parçaları olarak ele alınmıştır. Bu kütleler, sonsuz potansiyele sahip bir sıvı havuzundan oluşmuş gibi görünür. Leonardo'nun "sfumato" adını verdiği teknikle, gözün görüşünün kaybolduğu ve sanatçının hayal gücünü kullanarak yeniden kurgulamak zorunda kaldığı bulanıklık, eserlerine derinlik ve mistisizm katmıştır. Bu yeni yaklaşım, resim sanatında figürlerin ve mekânın nasıl algılandığını değiştirmiştir. Leonardo'nun "sfumato" tekniği, renklerin yumuşak geçişlerle karıştırılması ve tonların incelikle derecelendirilmesi yoluyla, eserlerine benzersiz bir atmosfer ve derinlik kazandırmıştır. Bu teknik, uzaktaki nesnelerin ve figürlerin gözle görülür netlikten uzaklaşıp, sisli ve belirsiz bir hale gelmesini sağlamıştır. Böylece, resimlerdeki figürler ve manzaralar, daha doğal ve gerçekçi bir görünüme kavuşmuştur. Leonardo'nun bu yenilikçi yaklaşımı, 16. yüzyıl İtalyan resim sanatının bütün görünüşünü değiştirmiş ve sonraki sanatçılar için yeni ufuklar açmıştır. Onun eserlerindeki akışkanlık ve yapısal karmaşıklık, sanat tarihinde devrim niteliğinde bir etki yaratmış ve resim sanatının evriminde önemli bir dönüm noktası

olmuştur. Bu dönemde resim sanatı, Leonardo'nun getirdiği bu yeniliklerle, daha dinamik, derinlikli ve duygusal bir anlatım tarzına kavuşmuştur (Bell, 2007).

(Resim 1)

(Resim 7)

(Resim 2)

(Resim 8)

Resim 7: Leonardo Da Vinci, Yün Eğiren Meryem "1501", Ahşap Üzeri Yağlı Boya 48,3x36,9cm, Buccleuch Dükü Kolleksiyonu, (Boyut Yayınları, 2007:36)

Resim 8: Leonardo Da Vinci, Karanfilli Meryem "1478-81", Ahşap Üzeri Yağlı Boya 63x47,5cm, Eski Galeri, Münih, (Boyut Yayınları, 2007:45)

Bugüne kadar yapılan araştırmalarda gelinen nokta Leonardo Da Vinci'nin dört eseri tam şekilde bitirdiği düşünülmektedir. Bu eserler "Son Akşam Yemeği, Kayalıktaki Meryem, Evliya Anna, ve Mona Lisa" olduğu ifade edilmektedir. Ancak yapılan araştırmalar ışığında bu eserlerin dışında "Yün Eğiren Meryem 1501(resim 7)", "Karanfilli Meryem 1478-81 (resim 8)" eserleri de Leonardo Da Vinci' ye ait olduğu kanaati olmuştur.

Leonardo da Vinci'nin dört eserinde , portre ve figürlerde uyguladığı biçimsel işlemeler belirgin bir tutarlılık göstermektedir. Yüz, burun, ağız ve vücut işlenme biçimleri, tüm eserlerde benzerlik göze çarpmaktadır. Bu durum, Leonardo'nun figüratif sanatında kendine özgü bir stilistik yaklaşım benimsediğini ortaya koyar. Dört eserde de figürlerin poz verme şekilleri dikkat çekici bir benzerlik taşımaktadır. Leonardo, kompozisyonlarında genellikle üçgen yapı kullanarak figürleri konumlandırmıştır. Bu, hem estetik hem de denge unsuru olarak eserlerine bir uyum sağlamaktadır. Ayrıca tüm eserlerde figürler sanki izleyiciye poz vermiş gibi, bu dört eserde de aynı görünümdedir. Mekânsal derinlik ve perspektif etkileri de dört eserde belirgin bir benzerlik göstermektedir. Gökyüzlerinin boyama biçimleri, üst ve alt kısımlarda koyu, ortada ise açık tonlarla parıldayan bir ışık etkisi yaratılarak betimlenmiştir. Bu teknik, tüm eserlerde hem derinlik (sfumato) hem de boyutlandırma etkisini güçlendirmektedir. Leonardo'nun sfumato tekniğini ustalıkla kullanması, mekan derinliğini ve atmosferik perspektifi başarıyla yansıtmasına olanak tanımıştır. Son olarak, dört eserde de kumaş kıvrımları motifsel olarak benzer şekilde işlenmiş. Kumaşların doğal akışını ve hareketini yansıtan detaylar, Leonardo'nun anatomik gözlemlerinin ve kumaş üzerindeki çalışmasının ne kadar titiz olduğunu gösterir.

Kumaş kıvrımlarının bu denli benzer işlenişi, eserlerin genel kompozisyonundaki uyumu ve estetik tutarlılığı pekiştirdiği görülmektedir.Sonuç olarak, Leonardo da Vinci'nin dört eserindeki portre ve figürler, kompozisyon, mekansal derinlik ve kumaş kıvrımları bakımından dikkat çekici bir biçimde tutarlılık sergiler. Bu unsurlar, Leonardo'nun sanatsal yaklaşımının ve teknik becerisi izleri taşıdığı söylenebilir.

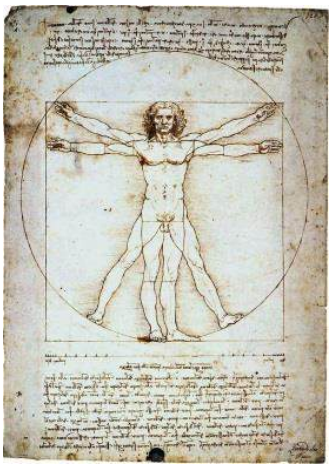

Resim 9: Leonardo da Vinci, Vitruvius Adamı, "1492", Kağıt Üzerine Mürekkep ve Suluboya, 34,3x24,5cm. Galleria dell Akademia, Venedik (URL-2).

"Daire içindeki kare, mikrokozmos ile makrokozmos arasındaki matematiksel özdeşliği vurgular. Platon'a göre daire, en mükemmel şekildir ve dairesel hareket, zekâya (Nous) en yakın olan harekettir. Pisagor (y. İÖ 580-500) için ise daire, en güzel; kare ise en ideal şekildir. Dolayısıyla, hem daire hem de kare, en mükemmel ve en ideal şekiller olarak makrokozmosu ifade eder (Aktaran Öndin, 2016; Wayman, 1982). Leonardo da Vinci'nin "Vitruvius Adamı" da, kare ve daire içine alınan insan bedeni ile mikrokozmos ve makrokozmos arasındaki benzerliğe gönderme yapar. Bu ünlü çizim, insan bedeninin oranlarını geometrik şekillerle ilişkilendirerek, insanın evrenle olan matematiksel uyumunu simgeler. Vitruvius'un antik metinlerine dayanan bu çalışma, insan vücudunun ideal oranlarını keşfetmeye yönelik bir çabanın ürünü olup, aynı zamanda insanın evren içindeki yerini ve önemini de vurgular. Leonardo'nun "Vitruvius Adamı" çiziminde, insan bedeni bir kare ve bir daire içine yerleştirilmiştir. Bu, hem bedensel hem de ruhsal mükemmelliği simgeler ve insanın, evrenin düzeni ve uyumu ile nasıl ilişkilendirilebileceğini gösterir. Kare, yeryüzünü ve maddi dünyayı temsil ederken, daire ise gökyüzünü ve ruhsal dünyayı temsil eder. Böylece, bu geometrik formlar, insanın hem fiziksel hem de metafiziksel boyutlarını ifade eder. Bu anlayış, Rönesans döneminde yaygın olan antropomorfik evren tasarımının bir parçasıdır. İnsan bedeninin ideal geometrik şekillerle ilişkilendirilmesi, insanın evrensel düzen içindeki merkezi rolünü vurgular ve bu da mikrokozmos ile makrokozmos arasındaki simetrik ilişkiyi ortaya koyar. Leonardo'nun bu eseri, sadece sanatsal bir başarı değil, aynı zamanda felsefi ve bilimsel bir derinliğe de sahiptir (Öndin,

2016). Leonardo da Vinci'nin insan anatomi ve kas sistemleri üzerine çalışma yapmak için birçok kadavra incelemiştir. Sanatçı "vitruvius adamı" adını verdiği bu çizimde geometri ve matematik kurallarını uygulamıştır. Leonardo, erkek figürünü iç içe geçmiş kare ve daire içine çıplak bir şekilde yerleştirerek tam merkezde elleri ve bacakları açık bir şekilde çizdiği figürün kusursuz beden oranını ön plana çıkartılarak geometri ve matematiğin "sanat düşünce sistemini için gerekliliğini" ispatlamaya çalışmıştır. Leonardo da Vinci bu çizimle insan bedeninin merkez noktası olarak göbeği kabul ederek mükemmel oranlamasını ortaya koymuştur.

Resim 10: Leonardo da Vinci, Savaş Atları (eskiz), "1503-1504", Kağıt Üzerine Mürekkep Kalem, Üffizi Galerisi, Floransa (URL-3).

Silahı elinden alınmış ve düşman tarafından yenilgiye uğratılmış bir kişi, insanüstü bir öç alma hırsıyla, dişiyle tırnağıyla düşmana saldırırken tasvir edilebilir. Görüntünün içinde, düşmanlar arasında hızla koşan, yeleleri rüzgârda savrulan ve ayaklarıyla ortalığa büyük zarar veren binicisiz bir at da bulunabilir. Ayrıca, yere düşmüş yaralı bir savaşçı, üzerine eğilmiş düşmanının ona ölümcül darbeyi indirmeye hazırlanırken, kalkanıyla kendisini korumaya çalıştığı bir sahne de çizilebilir. Bunun yanı sıra, ölü bir ata takılıp düşen adamların oluşturduğu bir yığın da tasvir edilebilir. Bu tür sahneler, savaşın kaotik ve acımasız doğasını etkileyici bir şekilde gözler önüne serer. Düşmanlar arasında umutsuzca mücadele eden figür, insan ruhunun azmini ve hayatta kalma içgüdüsünü sembolize eder. Binicisiz at, savaşın kontrol edilemezliğini ve şiddetini vurgular. Yere düşmüş savaşçının ölümle burun buruna gelmesi ve son bir direniş göstermesi, savaşın trajik ve kahramanca yönlerini ortaya koyar. Ölü bir ata takılarak düşen adamların oluşturduğu yığın ise savaşın karmaşasını ve insan kaybının büyüklüğünü simgeler. Bu tür dramatik sahneler, izleyiciyi derin bir duygusal etki altına alır ve savaşın vahşetini güçlü bir şekilde hissettirir. Sanatçı, bu betimlemelerle hem savaşın acımasızlığını hem de insan ruhunun direncini yansıtmayı amaçlar. Bu tür kompozisyonlar, savaşın sadece fiziksel bir

mücadele olmadığını, aynı zamanda büyük bir psikolojik ve duygusal savaş olduğunu da gösterir (Da Vinci, 2010).

Kaynaklar

Aydın, M. (1986). "Batı ve Doğu Hıristiyanlığına Tarihi Bir Bakış", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:XXVII

Bakır, A. ve Ülgen, P. (2009). "Geç Ortaçağlarda Avrupa'da Kent ve Kentsel Yaşam Hakkında Bir Değerlendirme". Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi VII/2.

Beksaç, E. (1995). Avrupa Sanatı'na Giriş. Engin Yayıncılık, İstanbul.

Bell, J. (2007). Sanatın Yeni Tarihi. (çev. U.C. Ünlü-N. İleri-R. Gürtuna), NTV Yayınları, Kocaeli.

Doğan, M. H. (1998), Estetik. Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.

Deniz Bayav, D. (2009). Leonardo da Vinci'de Sanat, Bilim ve Etkileşimi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 11 Sayı 2 (123-142).

Da Vinci, L. (2010). Yazılar Masallar, Kehanetler, Nükteler ve Diğerleri. (Çev: K. Atakay), YKY.

Eşen, C.A. (2015) Resim Sanatı Tarihinde Devrimler ve Karşıdevrimler. Kaynak Yayınları, İstanbul.

Eco, U. (2006). Güzelliğin Tarihi. Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık, İstanbul.

Eroğlu, Ö. (2018). Rönesans ve Barok. Tekne Yayınları, İstanbul.

Farthing, S. (2012), Sanatın tüm öyküsü. (Çev.: Gizem Aldoğan-Firdevs Candil Çulcu). Hayalperest Yayınevi, İstanbul.

Güzel, E. (2017). Albert Dürer' in Dini Konulu Gravürlerine İkonografik Bir Yaklaşım, The Journal of Turk & Islam World Social Studies, 4/15.

Gombrich E. H. (2013). Sanatın öyküsü. (Çev. Erol Erduran ve Ömer Erduran). Remzi Kitabevi, İstanbul.

Koyre, A. (2002), Bilim Tarihi Yazıları. Tübitak Popüler Bilim Kitapları, Ankara.

İpşiroğlu,N. ve İpşiroğlu,M. (2012). Oluşum Süreci İçinde Sanat Tarihi. Hayalperest Yayınevi, İstanbul.

Marinoni, A. (2010). Giriş Yazısı. (Çev: K. Atakay). Yazılar Masallar, Kehanetler, Nükteler ve Diğerleri içinde s. 9-61. YKY.

Nardini, Bruno, (2009). Leonardo da Vinci - Bir Ustanın Portresi. Can Yayınları, İstanbul.

Öndin, N. (2016). Rönesans Düşüncesi ve Resim Sanatı. Hayalperest Yayınevi, İstanbul.

Rynck, P. (2016). Resim nasıl okunur, Eski ustalardan dersler. (Çev. Karasu N., Yüzgüller S., ve Yüzgüller G.). Hayalperest Yayınevi, İstanbul.

Squeri, R. (1961), *"Leonardo da Vinci: Innovator",* National Art Education Association, 14(9), 6-15

Şentürk, L.V. (2012). Analitik Resim Çözümlemeleri. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Turani, A. (2010). Dünya Sanat Tarihi. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Tunalı,İ.(2002). Estetik. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yalçın, H. (2022). *Bir araştırma deseni olarak fenomenoloji*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22 (Özel Sayı 2), 213-232.

Wölfflin, H. (2015). Sanat Tarihinin Temel Kavramları. (çev. Ahmet Cemal). Hayalperest Yayınevi, İstanbul.

Görsel Kaynaklar

Boyut Yayınları, (2007). Leonardo da Vinci

Gombrich E. H. (2013). Sanatın öyküsü. (Çev. Erol Erduran ve Ömer Erduran). Remzi Kitabevi, İstanbul.

Şentürk, L.V. (2012). Analitik Resim Çözümlemeleri. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Öndin, N. (2016). Rönesans Düşüncesi ve Resim Sanatı. Hayalperest Yayınevi, İstanbul.

Rynck, P. (2016). Resim nasıl okunur, Eski ustalardan dersler. (Çev. Karasu N., Yüzgüller S., ve Yüzgüller G.). Hayalperest Yayınevi, İstanbul.

URL -1 https://www.tarihlisanat.com/mona-lisa/#google_vignette

URL -2 https://www.matematiksel.org/leonardo-da-vinci-hayati-eserleri/

URL -3 https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-d/da-vinci-leonardo/leonardo-da-vinci-savas-ve-at-eskizleri-2037/

PALET YAYINLARI

ULUSLARARASI YAYINCI BELGESİ

YAZAR SÖZLEŞMESİ

Palet Yayınları, Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı (ÜAK) Ocak 2024 Doçentlik Başvuru Şartları ve Akademik Teşvik Kritlerlerinde belirtilen tanıma göre "Tanınmış Uluslararası Yayınevi" statüsündedir. Palet Yayınları (Palet Publications), Web of Science (WoS)- Book Citation Index (BKCI) kapsamında indekslenmektedir. Eserlerimiz bu kapsamda atama ve yükseltme kriterlerinde yer alan; "Book Citation Index-WoS'da taranan yayınevlerinde yayımlanmış eser" şartını sağlamaktadır.

Meram / Konya Tel. 0332 353 62 27
Email: paletyayinevi@gmail.com
www.paletyayinlari.com.tr
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42

YAZAR SÖZLEŞMESİ

1- PALET YAYINLARI: MİMAR MUZAFFER CAD. KÜRKÇÜ MAH. RAMPALI ÇARŞI. NU: 42
2- YAZAR: Tahir ÇELİKBAĞ
3- YAZARIN ADRESİ: Fırat Üni. Eğitim Fak.Resim-İş Eğitimi A Bolk.
4- KİTABIN ADI: SANAT VE TASARIM ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR
5- Bundan sonra KİTAP olarak anaılacaktır.
6- Bu sözleşme imzalanma tarihinden başlayarak (1) YIL süre ile geçerlidir. Kitabın basın yayın satış iletim ve bütün hakları Palet yayınlarına aittir. Bu sözleşme 2 nüsha olarak düzenlenmiş ve tarafların karşılıklı olarak 20/05/2024 tarihinde imzalamasıyla yürürlüğe girmiştir. Sözleşme tarihi bitiminde kitabın hakları yazara aittir.

Palet Yayınları

PALET YAYINLARI
Muhammed Ali ÇELİK
M. Muzaffer Cd. Rampalı Çarşı No:42
Tel:0.332.353 62 27 Meram/Konya
Mevlana V.D 313 340 37554
Esnaf Sicil No: 42 / 135372

YAZAR: Tahir ÇELİKBAĞ

2005 yılında kurulmuş Palet Yayınları olarak yayıncılık alanında aralıksız bir biçimde ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren, 150'den fazla uluslararası sempozyum kitabı, 300'den fazla çeviri kitabı, yabancı dillerde 60'den fazla toplamda 1200 yayını bulunan uluslararası ve akademik yayın yapan bir yayıneviyiz. Aynı alanda 30'un üzerinde yayınımız yer almaktadır. Tüm eserlerimiz ulusal ve uluslararası yayın kriterlerine (YÖK yönetmeliği, teşvik yönetmeliği ve ÜAK kriterlerini) uygun olarak yayımlanmaktadır. **Ayrıca Palet Yayınları (Palet Publications), Web of Science (WoS) - Book Citation Index (BKCI) kapsamında indekslenmektedir.** Eserlerimiz bu kapsamda atama ve yükseltme kriterlerinde yer alan; **"Book Citation Index-WoS'**da taranan yayınevlerinde yayımlanmış eser" şartını sağlamaktadır.

(Oxford Üniversitesi, Columbia Üniversitesi, Harvard Üniversitesi, Indiana Üniversitesi, Washinton Üniversitesi, Toronto Üniversitesi, Stanford Üniversitesi, Freie Üniversitesi, Hamburg Üniversitesi, Congress lıbrary Cornall Üniversitesi, Princeton Üniversitesi, Library of Congres Cambridge Üniversitesi, Berlin Hür Üniversitesi, Library of Cangress Online Catalog, University of Glasgow, The World's Largest Library Catalog, Amozon ve daha fazlası)